

Evaluatie pilot omgevingsvisie deelgebied Vleuten–De Meern

---

1. Context

1.1 Inleiding

De *omgevingsvisie deelgebied Vleuten–De Meern* is gestart als pilot binnen het project Beter Bestemmen. Het was de eerste keer dat er gebiedsbeleid voor een deelgebied aan de omgevingsvisie Utrecht werd toegevoegd, waarbij vanaf de start is gewerkt in de geest van de Omgevingswet. Hoe een omgevingsvisie er uit moet zien en wat er in moet staan, is niet precies in de nieuwe wet omschreven. Het was voor de gemeente Utrecht de eerste omgevingsvisie, wat betekent dat er veel is geëxperimenteerd. Er staat een mooi product, waarbij er veel is om trots op te zijn en er zijn natuurlijk onderdelen die beter kunnen, maar er is vooral veel om van te leren. De aanbevelingen uit deze evaluatie worden verwerkt in de handleiding *werken met de Omgevingswet*, waar onder andere richtlijnen in staan voor het opstellen of wijzigen van de omgevingsvisie.

1.2 Opdracht en gebiedskeuze

De opdracht voor deze eerste omgevingsvisie op gebiedsniveau was om een product te maken waarin door alle belanghebbenden – waaronder de gemeente – de mogelijke ontwikkelingen en de te behouden waarden voor de leefomgeving zijn benoemd. De omgevingsvisie moet verwoorden waar en onder welke condities ruimte is om mee te werken aan toekomstige initiatieven. Daarmee biedt het een kader voor het omgevingsplan en voor omgevingsvergunningen bij het afwijken van het omgevingsplan.

Bij de omgevingsvisie deelgebied Vleuten– De Meern is naar vernieuwing gezocht op drie vlakken:

- **Brede participatie:** een instrument dat uiting geeft aan 'Utrecht maken we samen', door samen met alle belanghebbenden de omgevingsvisie op te stellen;
- **Brede inhoud:** de gewenste ontwikkelrichtingen van de belanghebbenden in de wijk worden verenigd met de koers voor de stad. Dit leidt tot een ontwikkelingskader dat zowel recht doet aan de algemene lijn van de stad, als bottom-up belangen. Daarbij wordt de verbrede inhoud, ingegeven vanuit de Omgevingswet, gezocht op de thema's volgend uit de Ruimtelijke Strategie Utrecht (speerpunt van het college) en welstand (vanuit de Raad);
- **Andere vorm:** een nieuw instrument verdient een eigentijdse vorm en uitstraling.

Als deelgebied is Vleuten–De Meern gekozen. Op de eerste plaats was de reden daarvoor pragmatisch: het eerstvolgende gebied in Utrecht waarvoor het bestemmingsplan moet worden geactualiseerd. Op de tweede plaats is Vleuten–De Meern een wijk waar relatief weinig nieuwe ontwikkelingen worden verwacht. Een relatief rustig gebied, waardoor bij het opstellen van het instrument omgevingsvisie de energie vooral gestoken zou kunnen worden in de vorming van het instrument zelf. Op de derde plaats is wat betreft de inhoud de wijk ook een beetje 'Utrecht in het klein'; de stadse trends, ontwikkelingen en de koers uit de Ruimtelijke Strategie Utrecht zouden hier goed kunnen worden getoetst op hun doorwerking op wijkniveau.

1.3 Onderzoeksvragen

Nog voor de start van het project is een aantal onderzoeksvragen geformuleerd, vanuit de gedachte dat antwoord op deze vragen leidraad kan zijn voor volgende omgevingsvisies.

Procesmatig

Bij het participatieproces:

- Welke thema's komen aan bod bij het participatieproces?
- Hoe en wanneer worden welke doelgroepen bij het proces betrokken en hoe wordt dit onder de aandacht gebracht?
- Wanneer en op welke wijze worden de reacties teruggekoppeld?

- Wie worden er binnen de gemeente betrokken bij de te zetten stappen (bestuur, medewerkers)?
- Wat is een goede vorm van het product? Wat zijn de mogelijkheden naast een boekje?
- Hoe werkt de omgevingswijzer in dit proces? Kan het worden toegepast bij de volgende omgevingsvisies voor deelgebieden?

Inhoudelijk

- Wat moet er in de omgevingsvisie deelgebied staan om te passen binnen de doelstellingen Omgevingswet?
- Hoe worden de mogelijke ontwikkelingen en ambities die vanuit de gemeente worden gezien – voortkomend uit stedelijk beleid en op basis van maatschappelijke trends – vertaald naar wijkniveau? En wat vinden verschillende doelgroepen daarvan?
- Wat is nodig aan beleidsintegratie op gebiedsniveau en wat betekent dat dan voor beleidsintegratie op stadsniveau?
- Wat is een handige planhorizon en wat is een handige gebiedsafbakening (wat is te groot/te klein)?

2. Evaluatie

2.1 Inhoud

Bij de start van het project is gewerkt vanuit twee uitgangspunten: ten eerste is de gedachte achter de Omgevingswet dat de leefomgeving meer is dan ruimtelijke ordening. Het beslaat bijvoorbeeld ook milieu- en sociale aspecten en cultureel erfgoed. Ten tweede gaan zowel de wet als het huidige college uit van het 'samen maken met' en aan de voorkant betrekken van zo veel mogelijk belanghebbenden. Deze twee uitgangspunten zijn samengenomen: de scope van de verbrede inhoud is bepaald aan de hand van wat er bij de belanghebbenden in het gebied is opgehaald.

Gekozen is om 'blanco' de wijk in te gaan; zonder eerst het gemeentelijk beleid (de kaders) uit te zoeken en onbevooroordeeld een gevoel te krijgen bij wat leeft in de wijk. De omgevingsvisie moet wel recht doen aan zowel het gemeentelijk beleid als bottom-up belangen. Er is gevraagd wat de vijf à tien belangrijkste onderwerpen zijn die in de wijk spelen.

- Door niet te werken vanuit sectoraal denken, zijn er thema's naar voren gekomen die door de 'schotten' van medewerkers heen gaan en breder zijn dan het fysieke domein. Dat leidt tot een andere integratie van beleid dan wanneer het op basis van de professionele ervaring van medewerkers zou worden geïntegreerd (verkeer, milieu, etc). Op deze manier krijgt een omgevingsvisie een integratie van beleidsonderwerpen die bij een gebied past en wat een weerspiegeling is van wat men belangrijk vindt in de wijk. Dit is het beste zichtbaar bij de verbinding tussen sociale- en ruimtelijke thema's, bijvoorbeeld om geschikte woningen te vinden voor gezinnen waar een scheiding heeft plaatsgevonden en beide ouders bij de kinderen in de buurt willen blijven wonen. Dit geldt ook voor ouderen die in de wijk willen blijven wonen. Cijfers bij de gemeente duiden op voldoende beschikbare woningen voor deze doelgroepen, terwijl dit niet zo gevoeld wordt vanuit de wijk.
- De bottom-up belangen zijn goed meegenomen in de omgevingsvisie. Er is getracht om zo veel mogelijk opgehaalde informatie bij belanghebbenden herkenbaar terug te laten komen.

Verbeterpunt omgevingsvisie Vleuten- De Meern

Stedelijke thema's zijn aanvankelijk niet meegenomen bij de gesprekken en daarmee niet goed in de omgevingsvisie beland. Later is er wel bevraagd op thema's uit de Ruimtelijke Strategie Utrecht en actualiteiten (zoals vluchtelingen), maar hier had nog een extra slag bij gemaakt kunnen worden. Door het totale beleidskader (alle beleidsnota's) langs te lopen, had uitgezocht kunnen worden op welke onderwerpen er nog meer samenwerking mogelijk was. Zo kon er bijvoorbeeld voor klimaatadaptatie of welstand geconcludeerd worden dat die onderwerpen nog extra afstemming vereisten. Het thema gezondheid is wel goed boven tafel gekomen.

Thema's die niet aan de orde komen zijn met name onderwerpen die niet direct voor inwoners interessant of bekend zijn, maar wel een belangrijk voorwaardenscheppend karakter hebben. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het thema 'bodem'. Op deze thema's hadden deskundigen betrokken moeten worden.

Wat hebben we geleerd? Tips en adviezen

Denk vooraf na, voor zowel het proces als de inhoud (en ook de vorm) van het product, over een balans tussen onderstaande punten:

- De optimale ruimte voor de wijk om beleid in te vullen
- Stedelijke kaders (zowel de niet-populaire als de inspirerende)
- Het geldende thematische beleid
- De opzet van het product is –onbewust– leidend voor de opzet van het proces om te komen tot een omgevingsvisie

Het instrument omgevingswijzer kan hierbij een handig hulpmiddel zijn.

De omgevingsvisie moet verwoorden waar en onder welke condities ruimte is om mee te werken aan toekomstige initiatieven. Daarmee biedt het een kader voor het omgevingsplan en voor omgevingsvergunningen bij het afwijken van het omgevingsplan.

- De omgevingsvisie geeft een toetsingskader waaraan mogelijke ontwikkelingen getoetst worden. De spelregels bieden een integraal kader aan initiatiefnemers.
- Voor veranderingen en ontwikkelingen in de wijk is een stappenplan opgesteld en is per thema een toetsingskader geformuleerd. Het stappenplan vloeit voort uit het principe ‘samen stad maken’. Het stappenplan en de spelregels zijn gebaseerd op de aanwezige kwaliteiten. Er is hierbij vanuit gegaan dat nieuwe ontwikkelingen waarover al besloten was (Haarzicht en Haarrijn) niet meer ter sprake hoefden te komen.

Verbeterpunten omgevingsvisie Vleuten– De Meern

- **De mogelijkheden voor ruimtelijke initiatieven zijn minder duidelijk naar voren gekomen dan vooraf bedacht.** Een reden daarvoor is dat de wijk min of meer ‘af’ is en bewoners erg tevreden zijn. Grote ontwikkelingen zijn zowel door de gemeente als door de bewoners niet gewenst. Kleine ontwikkelingen zijn wel gewenst en die zijn ook beschreven. Daardoor heeft de omgevingsvisie volgens critici meer een ‘wijkambitie’-niveau, dan dat van een omgevingsvisie deelgebied.
- **Vastgestelde ontwikkelingen zijn onvoldoende duidelijk benoemd in de omgevingsvisie.** Op de ingangspagina van de omgevingsvisie deelgebied Vleuten–De Meern zal worden verwezen naar een lijst van vastgestelde ontwikkelingen in Vleuten–De Meern.

Wat hebben we geleerd? Tips en adviezen

Een visie is iets wat gaat over wat men wil bereiken op langere termijn. Met veel inbreng van partners uit de stad – zoals bewoners en organisaties – bestaat de kans dat de inhoud al gauw op de korte termijn is gericht.

Eenzijds is dit inherent aan een zuiver participatieproces. Wanneer een burger bepaalde zaken aankaart, zonder vooraf te zijn gestuurd in de vraagstelling, kan dat waardevolle informatie opleveren. Anderzijds zal voor de volgende deelgebied omgevingsvisies in het participatieproces duidelijker kunnen worden gestuurd op langere termijn visie.

Bij opdrachtverlening is meegegeven dat het idee van verbrede inhoud uit de Omgevingswet in deze omgevingsvisie uitgewerkt zou worden (fysieke leefomgeving) voor 'gezonde verstedelijking' en 'welstand'.

Het is een mooi resultaat dat wanneer er gevraagd wordt naar wat belanghebbenden belangrijk vinden voor hun wijk (waarden), er veel onderwerpen worden genoemd die passen bij – zoals er bij de gemeente invulling wordt gegeven aan– een gezonde leefomgeving. Thema's die zijn genoemd variëren van duurzaamheid en luchtkwaliteit tot wandel- en fietsroutes.

Verbeterpunten omgevingsvisie Vleuten- De Meern

- **Het onderwerp welstand is niet goed in de omgevingsvisie terecht gekomen.** In het participatieproces is er weinig specifiek over de gebouwde omgeving gesproken en dit onderwerp heeft geen plek gekregen in de omgevingsvisie. Bij het uitwerken van het onderwerp gezonde leefomgeving, had een relatie gelegd kunnen worden met welstand. Bij een gezonde leefomgeving hoort namelijk ook een kwalitatief goede leefomgeving; de ruimtelijke kwaliteit van de gebouwde omgeving. Indirect wordt er door bewoners wel gerefereerd aan termen als; dorps, kleinschalig, relatie oud- en nieuwbouw, ruimtelijke diversiteit en flexibiliteit, kwalitatief goede woningen (qua uiterlijk). Hier had meer mee gedaan kunnen worden, (in)direct in relatie tot welstand. Naar aanleiding van dit verbeterpunt is een hoofdstuk 'schets van de wijk' toegevoegd aan de omgevingsvisie.
- **Er kan explicieter benoemd worden welke ontwikkelingen bijdragen aan de bevordering van een gezonde wijk.** Algemene kansen met voorbeelden van elementen die een bijdrage hebben aan een gezonden leefomgeving worden wel benoemd, maar niet toegespitst op Vleuten- De Meern.

Wat hebben we geleerd? Tips en adviezen

- In de omgevingsvisie zou een integrale afspiegeling van beleid beschikbaar moeten zijn, waarbij inhoudelijke tegenstrijdigheden die in het gebied spelen zijn opgelost of in ieder geval benoemd worden.
- Denk vooraf na over de balans tussen 'visie' en hoe gedetailleerd de inhoud moet zijn om aan de voorwaarden van het product omgevingsvisie te voldoen. Ga ook na hoe deze informatie het beste kan worden weergegeven in het uiteindelijke product. Het is daarnaast belangrijk om diegenen die met de omgevingsvisie moeten gaan werken, bij het proces te betrekken.
- Gebruik bestaand kaartmateriaal, bijvoorbeeld de kaarten van het welstandsbeleid omdat deze te behouden waarden verbeelden.

2.2 Vorm van het product

Bij een nieuw product hoort een vernieuwende vorm; het was de opdracht om de omgevingsvisie als digitaal product neer te zetten. Er is uiteindelijk gekozen voor een omgevingsvisie in de vorm van een website. Het maken van een boekje of pdf-bestand is wezenlijk anders dan het maken van een website of ander product. Dit heeft ook gevolgen voor keuzes die worden gemaakt in het projectproces. Door een wat late keuze om toch van een pdf-bestand naar een website te gaan, is de hoeveelheid opgehaalde informatie en werk dat gedaan is vrij simplistisch weergegeven in het eindproduct. De achterliggende reden hiervoor is de taalvereiste van de gemeentelijke website: het taalniveau moet dermate begrijpelijk zijn voor de lezer dat bepaalde uitdrukkingen zijn komen te vervallen of anders zijn verwoord. In het eerste jaar na vaststelling van de omgevingsvisie zal worden gemonitord hoe het product in de praktijk werkt.

Verbeterpunt Omgevingsvisie Vleuten- De Meern

- De website is niet erg gebruiksvriendelijk voor het lezen van de visie. Het is veel doorklikken en er is geen overzicht. Dit is op te lossen door een structuurdiagram toe te voegen om de website. Een andere oplossing zou een duidelijke inhoudsopgave kunnen zijn.

Wat hebben we geleerd? Tips en adviezen

- Het werkt het beste als de gekozen vorm van het product vooraf duidelijk is. Bedenk bij de start wat de invloed is van een website t.o.v. een pdf op het project. Onderschat dit niet, want het heeft gevolgen voor de informatie die verzameld wordt, de mensen die nodig zijn in het projectteam en het proces dat doorlopen wordt. Neem hier de tijd voor en betrek een webspecialist.
- Meelezen in Word is echt anders dan meelezen in een test-omgeving en schrijven voor websites is een andere vaardigheid dan het schrijven van beleidsteksten (voor papier). Een workshop 'schrijfvaardigheid voor communiceren via digitale media' zou een mooie start van het project zijn voor het projectteam. Tips van een externe webdesigner/schrijver kunnen ook nuttig zijn. Het verschil bij een website –in tegenstelling tot een boekje– zit vooral in minder uitgebreide de teksten die kernachtig zijn en in begrijpelijke taal voor iedereen.

2.3 Participatieproces

De opdracht was om de omgevingsvisie een instrument te laten zijn dat uiting geeft aan 'Utrecht maken we samen', door samen met alle belanghebbenden (waarvan de gemeente er één is) de omgevingsvisie op te stellen.

Wie zijn er bereikt met de participatie, waren dit de juiste mensen en wat is de waarde van de opgehaalde informatie? Hoe is de communicatie verlopen?

- Bij de omgevingsvisie Vleuten-De Meern is stevig ingezet op het bereiken van 'alle' belanghebbenden. Onder 'alle' is verstaan: van alle doelgroepen een aantal mensen spreken. Er zijn veel mensen bereikt en ook van heel diverse doelgroepen. Naar schatting zijn er rond de 400 mensen gesproken en er is zeker verder gekomen dan alleen de 'usual suspects' te spreken (die ook zijn gesproken). Er is geput uit ervaringen van een participatieproces rondom Utrecht Aantrekkelijk en Bereikbaar dat kort daarvoor had plaats gevonden.
- Het proces heeft veel informatie opgeleverd die te voorzien was, maar het heeft ook informatie opgeleverd waar via de normale weg niet aan gedacht zou zijn.
- Het proces bestond uit drie stappen, waarbij de opgehaalde informatie in elke stap een ander doel had. De eerste stap was de richting bepalen, de tweede om meer diepgang te krijgen en de laatste stap om dilemma's te bespreken (voor nog meer diepgang).
- Een indirect effect was dat het ophalen van informatie ook al positief werkte voor het gebiedsteam; al voordat het product klaar was. Het gebiedsteam leerde de wijk nog beter kennen, wat ook voordelen had voor andere projecten in de wijk.
- Niet alle mensen zijn bereikt. Alle doelgroepen die in beeld waren zijn benaderd –soms meerdere keren – maar niet iedereen wilde meewerken.
- Er zijn ook veel complimenten gehoord. Mensen zijn over het algemeen tevreden en inhoudelijke onderwerpen die als positief worden beschouwd zijn ook aan bod gekomen.

Methodes en middelen van participatie

- De participatiemethodes zijn afgestemd op de drie stappen in het proces: digitale enquête en borden om de richting te bepalen, straatgesprekken en koffietafelgesprekken voor meer diepgang en wijkgesprekken om dilemma's te bespreken (nog meer diepgang). De methodes zelf en de variatie in het gebruik van methodes werkten goed.

- De participatiematerialen waren sterk; het gebruik van foto's werkt goed, zowel offline als online informatie ophalen en communicatie via social media bleek een belangrijk middel te zijn voor het bereiken van diverse groepen bewoners.
- Er is van begin af aan een logboek bijgehouden met een samenvatting van alle gesprekken. Dit zorgt voor transparantie en maakt een goede evaluatie van de pilot mogelijk.
- Er is veel uit de reeds beschikbare informatie geput, om de opgehaalde informatie te kunnen beoordelen en als achtergrondbagage voor het projectteam. Informatie is o.a. gehaald uit het wijkactieprogramma, beleidsdocumenten, Utrecht Monitor en andere data.
- Ook niet onbelangrijk dat het gewoon een leuke ervaring is geweest om nieuwe manieren van participatie uit te proberen.

Inspiratie HKU voor mogelijke andere vormen van het product

Aan 4^e jaars studenten van de HKU is de opdracht gegeven om een alternatieve vorm te bedenken voor een Omgevingsvisie. Doel daarvan was om inspiratie op te doen voor het projectteam. De bevindingen van de studenten zijn als volgt:

- Een visie als een vast product is eigenlijk heel raar. De omgeving verandert continu, dus de Omgevingsvisie zou ook geen statisch eindproduct moeten zijn maar iets wat groeit en (na vaststelling) mee blijft veranderen met de wijk. Daarom hebben zij ook het participatieproces bekeken;
- HKU-studenten verbaasden zich over de kosten-baten verhouding van de participatie. De gemeente gaat met veel geweld en geld de wijk in, terwijl de opbrengst beperkt blijft in ogen van de studenten. Terwijl de gemeente de opbrengst juist heel veel vond;
- Studenten hebben daarop een experiment gedaan: klein begonnen met fotocameraatjes, die resulteerden in een expositie. Het achterliggende idee was een sneeuwbaaleffect op gang te brengen;
- Vanuit het experiment is het inzicht gekomen dat een participatievorm met een online/offline spelelement kansrijke informatie oplevert:
  - Leuker voor deelnemers
  - Bij te stellen, dus gericht op informatie ophalen bij de groep waar je iets van wilt weten of over het onderwerp waar je iets over wilt weten
  - Van klein naar groot
  - Elke stap levert informatie op
  - Meer van deze tijd, dus je bereikt andere doelgroepen

Verbeterpunten omgevingsvisie Vleuten- De Meern

- **De diepgang uit de gesprekken komt niet goed genoeg terug in de omgevingsvisie.** Een gesprek is één op één. In de omgevingsvisie is geprobeerd de meningen samen te nemen tot een algemene lijn; daarbij lijkt diepgang minder te zijn geworden.
- **Het is de vraag of de juiste mensen benaderd zijn, aangezien het een groot gebied met veel inwoners en belanghebbenden betreft.** En hebben de meningen van die mensen die toevallig zijn gesproken niet te veel gewicht gekregen? Hoe toets je of deze meningen representatief zijn voor een groot deel van de wijk?
- **Er had meer aandacht geweest moeten zijn om op de juiste wijze de inbreng van bewoners en betrokken partijen te verbinden aan de 'expertise' vanuit de gemeente.** De balans tussen de expertise van collega's en participatie is een uitdaging.
- **Er had inhoudelijk meer diepgang uit de participatie gehaald kunnen worden.** Stedelijke thema's, zoals energiebesparing, kunnen ook inspirerend zijn en dit is onvoldoende benut in het participatieproces. Dit vraagt echter wel wat van de voorbereiding van bijeenkomsten.
- **Over het eindproduct is niet goed gecommuniceerd naar de inwoners van de wijk.** De normale gang van zaken is dat het eindproduct wordt gepubliceerd na bestuurlijke vaststelling, aangezien er wijzigingen plaats kunnen vinden op basis van zienswijzen dan wel op basis van ambtelijke wijzigingen.
- **In het participatieproces had de netwerkanalyse beter gekund.** Er zijn hier veel partijen genoemd maar niet de (potentiële) initiatiefnemers. Deze waren ook niet altijd zichtbaar of aanwezig. De omgevingsvisie wordt voor deze doelgroep opgesteld dus het is jammer dat zij ontbraken.
- **De zienswijze op het digitale product omgevingsvisie Vleuten - De Meern had efficiënter en vernieuwender gekund.** Deze moest aanvankelijk per papieren brief worden ingediend. Uiteindelijk is toegestaan dat mensen ook per email een zienswijze konden indienen. De interne gemeentelijke organisatie en het archiveringssysteem zijn echter nog niet zo goed ingericht om de zienswijzen via de email op een juiste manier te verwerken en archiveren. Omdat er aan de beantwoording van zienswijzen voor een omgevingsvisie minder juridische risico's zitten dan aan de beantwoording van zienswijzen bij bijvoorbeeld een bestemmingsplan, is het uit overwegingen van klantvriendelijkheid toch mogelijk gemaakt om via de email zienswijzen in te dienen tegen de omgevingsvisie.

Wat hebben we geleerd? Tips en adviezen

Methode

- Maak gebruik van een variatie aan participatiemethodes. Bij het participatieproces kan meer gebruikt gemaakt worden van digitale technieken, deze bieden mogelijkheden voor analyse van reacties naar o.a. doelgroep, leeftijd en thema. Ook kan real time data worden ingezet.
- Door veel meer vanuit kaarten te werken wordt er gemakkelijk gepraat en worden dilemma's geconfronteerd (mappable, schetsen).
- De keuze voor participatiemethoden blijft maatwerk per wijk. Blijf constant in de gaten houden wat er bereikt dient te worden. Er zijn bijvoorbeeld meer manieren om meningen uit de wijk te destilleren dan straatinterviews en enquêtes. Denk na wat het doel is; inhoud ophalen, draagvlak verkrijgen of beide?
- Denk vooraf na over de weging van informatie die naar boven komt tijdens het participatieproces. Houd rekening met de verhouding tussen de professionele partijen en de bewoners. Weegt de mening van de een zwaarder dan de ander?

Proces

- Houd rekening met de stappen in het proces en de doelgroep(en) die bereikt dienen te worden. Onderschat niet hoeveel werk een uitgebreid participatieproces met zich meebrengt. Door afhankelijk te zijn van de agenda's van (externe) professionals duurde het ophalen van informatie hier erg lang.
- Benut zoveel mogelijk reeds beschikbare informatie en maak gebruik van het bestaande netwerk in de wijk.
- Communiceer duidelijk naar de participanten over verwachtingen en uiteindelijk het eindproduct – waarbij zij natuurlijk benieuwd zijn hoe hun inbreng daarin terugkomt. Communicatie blijft belangrijk *tot en met de vaststelling van het product* in de gemeenteraad.
- Vraag de professionele partijen hoe zij betrokken willen worden en eventueel wat zij gaan leveren.
- Koppel tussentijds resultaten terug naar beleidsafdelingen binnen de gemeente.
-

2.4 Projectproces

Er is door een interdisciplinair team gewerkt aan de omgevingsvisie Vleuten- De Meern en het dient als *pilot* binnen het voormalige project Beter Bestemmen, als onderdeel van de opgave Invoering van de Omgevingswet.

Het is een redelijk lang traject geweest, waar sturing op tijd beter had gekund maar dit heeft wel tot een hecht projectteam geleid. Er is daarnaast veel ruimte geweest op te experimenteren. Zowel het college als de gemeenteraad zijn actief geïnformeerd over de stand van zaken, de behaalde resultaten en ook de dilemma's. Het bestuur is op de volgende momenten betrokken geweest:

- Het college is twee keer in een hoofdlijnenberaad geïnformeerd: op 30 mei 2016 over de werkwijze en het verwachte product en op 27 januari 2017 over de (concept-)eindresultaten.

Daarnaast wordt natuurlijk het reguliere bestuurlijke traject doorlopen voor ter inzagelegging en vaststelling van de Omgevingsvisie.

- Wethouders Jansen en Geldof hebben zelf ook actief deelgenomen aan het project door een dag mee te helpen met het afnemen van straatinterviews en met aanwezigheid bij wijkgesprekken.
- Ook de raad is twee keer geïnformeerd: er is een workshop met de gemeenteraad geweest op 5 maart 2016. Daarin zijn raadsleden meegenomen in de participatie-methode en hebben raadsleden in de workshop zelf 'geparticipeerd als bewoner'. Op 2 februari 2017 is een masterclass aan raadsleden gegeven over het proces voor het opstellen van een Omgevingsvisie. Daarbij is gediscussieerd over de rol van de raad: welke rol wil de raad op welk moment in het proces spelen? Ook heeft een aantal raadsleden meegedaan aan de straatinterviews.

Wat hebben we geleerd? Tips en adviezen

- Informeer het bestuur over de inhoud van het product; het ging bij de omgevingsvisie Vleuten– De Meern voornamelijk over de vernieuwingen binnen het proces en het product.
- Neem de tijd om over dingen na te denken. Vrije denkruimte en ruimte voor mislukkingen zijn cruciaal bij het ontwikkelen van nieuwe producten. Neem deze 'frictietijd' op in het plan van aanpak en onderschat het niet.
- Documenteer het proces. Een logboek bijhouden werkte erg goed, vooral omdat het lang duurt voor er een tastbaar product ligt. Het is fijn om een soort van verantwoording te hebben van het harde werk.
- Zorg voor voldoende afstemming met Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) om na te gaan wat een omgevingsvisie (en later omgevingsplan) betekent bij het verlenen van vergunningen.
- Stel heldere kaders en een duidelijk rolverdeling binnen het projectteam.
- Denk goed na over de planhorizon, waarover de raad beslist en waar het college mandaat voor heeft. Het is de vraag wat een aanleiding is om de inhoud aan te passen –die samen met de stad is samengesteld – en wie dat beslist. Praktische onhandigheid bij aanpassingen in een omgevingsvisie – die namelijk geen planhorizon hoeft te hebben – is dat deze altijd weer het bestuurlijk traject in moeten.

3. Afsluiting

In de Omgevingswet, die in 2021 vigerend beleid moet gaan worden, is de omgevingsvisie omschreven als vormvrij product. Om alvast te oefenen heeft gemeente Utrecht Vleuten–De Meern gekozen als pilot voor een omgevingsvisie op gebiedsniveau. Door middel van digitale inzendingen, tafel- en wijkgesprekken is input opgehaald uit de wijk.

Het belangrijkste leerpunt is dat achteraf bleek dat ondanks de vele gesprekken niet het volledige gemeentelijk beleid is voorgelegd aan betrokkenen. Dit had wel moeten, omdat beleid waar niet over is geparticipeerd niet wordt opgenomen in de omgevingsvisie. Dit leerpunt en ook andere leerpunten zijn opgenomen in de evaluatie omgevingsvisie Vleuten–De Meern. De evaluatie maakt dan ook als bijlage onderdeel uit van de omgevingsvisie.

Daar waar nodig zal de omgevingsvisie Vleuten–De Meern terugvallen op thematisch beleid uit de omgevingsvisie 1.0, omdat deze is opgebouwd uit door de raad vastgestelde (beleids-)documenten. Waar mogelijk, worden zaken van ondergeschikt belang opgenomen als ambtelijke wijziging in de omgevingsvisie. Tot slot kunnen in onderliggende plannen – zoals nieuw op te stellen omgevingsplannen – omissies uit de omgevingsvisie worden hersteld.

De waarde van deze evaluatie zit hem niet alleen in het verbeteren van de omgevingsvisie deelgebied Vleuten–De Meern, maar paveit ook de weg voor de nog te schrijven omgevingsvisies voor andere deelgebieden. De leerpunten bieden een houvast waardoor valkuilen kunnen worden ontweken en katalysatoren juist worden opgezocht.

De evaluatie heeft leerpunten gegeven, maar ook inzicht gegeven in het feit dat er een gedegen participatieproces heeft plaatsgevonden waarbij tegenstellingen niet makkelijk zijn te voorkomen. Lange termijn versus korte termijn visie, gemeentelijk beleid versus wat leeft er in de wijk etc. Al met al een product waar de hele gemeente iets van kan leren.